

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра туризму та рекреації

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:

«Розроблення пізнавального туру територією Сумської області та організація його ефективної реалізації на ринку країн ЄС»

Студента 4 курсу, 21 групи,
освітнього ступеня «бакалавр»,
спеціальності 242 «Туризм»
освітньої програми «Міжнародний
туризм»

підпис студента

Захарчук Анна
Сергіївна

Науковий керівник
к.е.н., доцент

підпис керівника

Дупляк Тетяна
Петрівна

Гарант освітньої програми
к.н.держ.упр., доцент

підпис гаранта

Кравцов Сергій
Станіславович

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет
Факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу
Кафедра туризму та рекреації
Освітній ступінь «бакалавр»
Спеціальність 242 «Туризм»
Освітня програма «Міжнародний туризм»

Затверджую

Зав. кафедри

Тетяна Ткаченко

«__» _____ 2022 р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентці**

Захарчук Анні Сергіївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи:

«Розроблення пізнавального туру територією Сумської області та організація його ефективної реалізації на ринку країн ЄС»

Затверджена наказом ректора від «01» листопада 2022 р. №2900

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 02 червня 2023 року

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи:

Мета роботи: дослідити теоретичні засади і розробити практичні рекомендації щодо формування продукту пізнавального туризму Сумської області та його просування на ринку ЄС.

Об'єкт дослідження: процес розроблення та просування продукту пізнавального туризму на ринку ЄС.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти розроблення продукту пізнавального туризму Сумської області та його просування на ринку країн ЄС.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Теоретичний базис пізнавального туризму

1.2 Діагностика ринку пізнавального туризму

1.3 Ресурсний потенціал України для розвитку пізнавального туризму

РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРУ ТЕРИТОРІЄЮ СУМСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

2.1. Розроблення маршруту та програми туру

2.2. Заходи просування пригодницького туру на ринку країн ЄС

2.3. Економічне обґрунтування туру

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання випускної кваліфікаційної роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1.	Вибір і затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	01.09.2022 – 01.11.2022	01.11.2022
2.	Оформлення і затвердження завдання на роботу	02.11.2022 – 02.12.2022	02.12.2022
3.	Написання та попередній захист 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	03.12.2022-10.02.2023	04.02.2023
4.	Написання та попередній захист 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	11.02.2023 – 21.04.2023	20.04.2023
5.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	22.04.2023 – 08.05.2023	08.05.2023
6.	Представлення роботи на кафедрі та попередній захист у комісіях	09.05.2023-22.05.2023	22.05.2023
7.	Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту	23.05.2023 – 01.06.2023	01.06.2023
8.	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 02.06.2023	02.06.2023
9.	Захист випускної кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії	Згідно з розкладом	

6. Дата видачі завдання «2» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ Т.П. Дупляк

8. Гарант освітньої програми _____ С.С. Кравцов

9. Завдання прийняла до виконання студентка _____ А.С. Захарчук

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

Студентка Захарчук Анна Сергіївна виконала випускну кваліфікаційну роботу у повному обсязі в установлені терміни згідно з календарним планом виконання роботи. За змістом, структурою та оформленням робота відповідає вимогам вищої школи, має практичне значення та наукову новизну, актуальний напрям досліджень. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі визначено теоретичні підходи до сутності пізнавального туризму, також проведено діагностику ринку пізнавального туризму та досліджено ресурсний потенціал Сумської області для розвитку пізнавального туризму. У другому розділі розроблено та економічно обґрунтовано маршрут, програму та заходи з просування пізнавального туру на ринку країн ЄС.

Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту в ЕК та заслуговує на позитивну оцінку. Дослідження є самостійною авторською роботою, завершеною згідно з поставленою метою та визначеними завданнями. Робота пройшла перевірку на плагіат. Виявлені недоліки усунуті. Електронну версію роботи отримано для передання до репозитарію ДТЕУ.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

Робота пройшла попередній захист _____

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студентки Захарчук Анни Сергіївни може бути допущена до захисту в екзаменаційній комісії

Гарант освітньої програми _____

С.С. Кравцов

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

Т.І. Ткаченко

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1. Теоретичний базис пізнавального туризму.....	7
1.2. Діагностика ринку пізнавального туризму	13
1.3. Ресурсний потенціал України для розвитку пізнавального туризму	16
РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРУ ТЕРИТОРІЄЮ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
2.1. Розроблення маршруту та програми туру.....	21
2.2. Заходи просування екологічного туру на ринку країн ЄС.....	28
2.3. Економічне обґрунтування туру.....	33
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ.....	49

SCIENTIA DIFFICILIS SED FRUCTUOSA

ВСТУП

Актуальність теми. Туризм є одним з найефективніших методів знайомства з новим та цікавим. Саме тому останнє десятиліття почав виділення новий тип туризму – пізнавальний.

Зазвичай цілями культурно-пізнавальної подорожі є можливість побачити природні пам'ятки та природні явища, красиві краєвиди, пейзажі, заходи сонця, гарні гірські масиви, познайомитися з досягненнями мистецтва, науки та техніки, відвідати екологічно чисті об'єкти або навпаки екологічно уражені об'єкти, відвідати святині, історичні споруди.

Нове розуміння культури в суспільному розвитку й усвідомлення необхідності збереження культурного різноманіття у світі розширюють перспективи культурно-пізнавального туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини.

Саме тому тема даної випускної кваліфікаційної роботи є актуальною для розгляду та вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем розвитку пізнавального туризму зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема Г. Вишнеvsька, М. Дрогомирецька, Л. Савранчук, В. Кифяк, Л. Мельник, В. Вичівський та інші. Серед зарубіжних вчених, праці яких присвячені вивченню проблем пізнавального туризму – Brent W. Ritchie, Neil Carr, Christopher P., P. Williams тощо.

Мета роботи – дослідження теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо формування продукту пізнавального туризму територією України та просування турів пізнавального туризму на ринку ЄС.

Об'єкт дослідження – процес розробки та просування продукту пізнавального туризму.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти розроблення продукту пізнавального туризму Сумської області та його просування на ринку ЄС.

Завдання дослідження:

- розглянути теоретичні засади поняття «пізнавальний туризм»
- охарактеризувати міжнародний та вітчизняний досвід розвитку пізнавального туризму;
- зробити аналіз ресурсного потенціалу України в аспекті розвитку пізнавального туризму;
- розробити продукт пізнавального туризму територією Сумської області;
- розробити заходи та інструменти просування пізнавального туру Сумською областю на ринку ЄС;
- зробити економічне обґрунтування реалізації туру.

Методологія дослідження. В процесі дослідження було використано низку загальнонаукових і спеціальних методів, а саме: метод узагальнення та систематизації для визначення ключових ознак окремих дефініцій досліджуваної тематики; статистичного та порівняльного аналізу для обробки даних статистичних даних, окреслення тенденцій розвитку, графічного для унаочнення основних результатів досліджень та ін.

Науковою новизною роботи є теоретичні основи розвитку, пізнавального туризму на території України.

Інформаційним базисом дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють туристичну діяльність, наукові праці вітчизняних і закордонних дослідників, що приурочені вивченню особливостей, розвитку пізнавального туризму в Україні та світі, офіційні дані Державної служби статистики України, інтернет-сайти туроператорів, а також результати особистих досліджень.

Структура роботи включає вступ, 2 розділи, висновки; включає 47 листків текстового матеріалу, 6 рисунків, 12 таблиць. Список джерел нараховує 40 одиниць літературних видань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Теоретичний базис пізнавального туризму

Туризм як потенційний ресурс розвитку економіки країни характеризується позитивними тенденціями щодо задоволення попиту на туристичні послуги. Важливо, щоб розвиток того чи іншого виду туризму був прямо пропорційний попиту на нього серед населення. Саме тому, пізнавальний туризм на сьогодні є одним із найвідоміших та популярних видів туризму. Адже, у наш час, коли під час подорожі турист перебуває у практично стовідсотковій безпеці, він може здобути не лише велику кількість нової інформації, а й можливість морально та фізично відпочити, отримати яскраві спогади та нові емоції.

За своєю природою людина є дослідником, їй мозку постійно потрібно отримувати різноманітну нову інформацію. В тому числі про нові місця та напрямки, традиції, культурні особливості людей та їх минуле. Саме пізнавальний туризм відмінно допомагає задовольнити подібну потребу.

Термін «пізнавальний туризм» уперше було вжито офіційно у 1982 році в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики.

Оскільки єдиного визначення поняття «пізнавальний туризм», як і єдиного підходу до класифікації видів туризму й досі не існує, спершу спробуємо визначити, що таке у своїй суті є пізнавальний туризм. Для цього можемо звернутися до вітчизняних та закордонних дослідників, які спробували згенерувати дефініцію та сформуємо результати у таблиці 1.1.

Доволі часто пізнавальний туризм ототожнюють із поняттям культурно-пізнавального туризму. Як наприклад, Любіцева О.О. описує культурно-пізнавальний туризм, як «подорожі людей своєю країною або закордоном з

метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, місцевими традиціями, звичаями, стилем життя» [8], що є досить схожим до пізнавального туризму.

Таблиця 1.1

**Систематизація підходів щодо трактування сутності поняття
«пізнавальний туризм»**

№	Автор	Визначення	Джерело
1	П. Пуцентейло	це подорожі і поїздки з пізнавальною метою	[11]
2	Ф. Шандор	це відвідання історичних, культурних або географічних визначних пам'яток	[12]
3	С. Мельниченко	тимчасове переміщення за межі їх постійного місця проживання, зумовлене інтересом до відвідування культурних пам'яток, та інші об'єкти туристичного інтересу, які відображають історичну спадщину з метою отримання нової інформації і досвіду	[9]
4	В. Федорченко	туристські поїздки, основною метою яких є задоволення допитливості та інших пізнавальних інтересів	[13]

Джерело: складено автором за даними джерел [9, 11, 12, 13]

Таким чином, пізнавальний туризм – це тимчасовий виїзд громадян із постійного місця проживання з метою знайомства з культурою та її пізнанням. Це духовне присвоєння особистістю у справжності багатств та культури місцевості через подорожі та екскурсії шляхом ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними та релігійними цінностями країни.

Культурно-пізнавальний туризм є більш специфікованим підвидом пізнавального туризму.

Пізнавальний туризм (у широкому сенсі) є «близьким» терміном для багатьох близьких за природою та характером видів туризму: історичного, релігійного, паломницького, етнічного, антропологічного, археологічного, подієвого, художнього, музейного, архітектурного та багатьох інших. Усе це тому, що підвиди ґрунтуються на культурі, тобто об'єднані загальними інтересами та мотиваціями туристів, а також використанням спільних культурно-історичних ресурсів.

Більшість науковців описують різноманітні функції туризму:

- надання нематеріальних благ споживачу у вигляді широкого спектру послуг;
- формування загальноосвітнього, культурного, соціального рівня населення;
- розширення міжнаціональних, міждержавних, міжетнічних, міжособистісних відносин;
- забезпечення відпочинку, відновлення життєвих сил, здоров'я споживачів;
- погодження інтересів окремих груп населення з довготривалими інтересами суспільства, в тому числі збереження багатого екологічного, соціального, культурного середовища.

Зважаючи на вищезазначену інформацію, можна сформувати ще одне визначення пізнавального туризму.

Пізнавальний туризм – це різнопланові туристичні подорожі, поїздки, а також походи, основна ціль яких відвідування центрів туризму, регіонів, пам'яток місцевого та світового масштабу. Під час таких подорожей туристи знайомляться з традиціями та побутом місцевих мешканців, їх історією, культурою, пам'ятниками природи.

Важливим доповненням буде те, що риси пізнавального туризму у більшому чи меншому ступені притаманні усім видам туризму – чи то пляжному, чи то відносно новому екологічному туризму.

Пізнавальний туризм за своєю природою не обмежується певними географічними кордонами – він є дуже різноманітним та різноплановим. Продукт пізнавального туризму може розроблятися як в межах однієї країни – навіть тієї, де турист постійно проживає, так і з розрахунком на ознайомлення із кількома країнами чи континентами в рамках одного туру.

У цілому, виділяють два основних різновиди пізнавальних турів:

1. Стаціонарні.

2. Маршрутні.

Важливо зазначити, що пізнавальний туризм може поділятися на багато видів залежно від того чи іншого чинника (рис. 1.1).

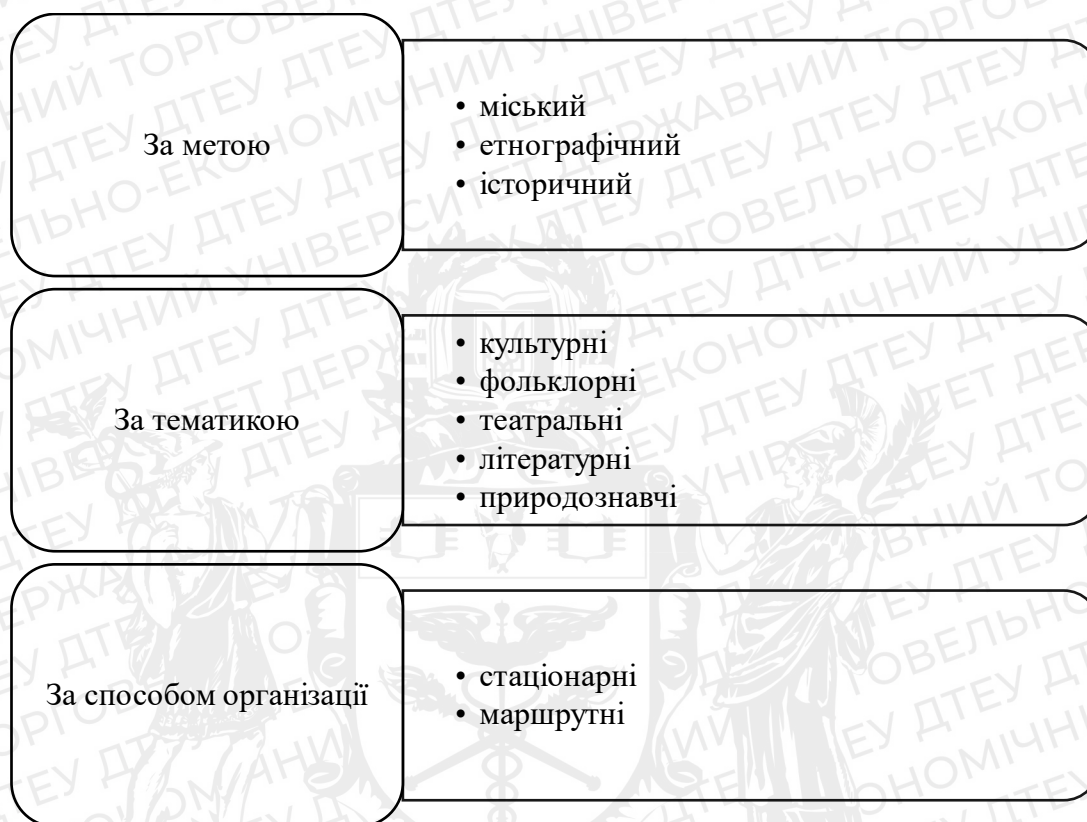

Рис. 1.1. Різновиди пізнавального туризму

Джерело: Складено автором за даними [5, 22]

Стаціонарні тури передбачають організацію туру в рамках одного міста чи туристичного центру.

Вони, як правило, спрямовані на якнайбільш детальне вивчення пам'яток та історичної ретроспективи певного туристичного центру. Це може бути велике місто чи центр територіального об'єднання.

Якщо говорити про маршрутні тури, то вони розраховані на відвідування декількох туристичних місць за заздалегідь затвердженим маршрутом. При цьому, маршрут намагаються побудувати таким чином, щоб туристичні центри знаходилися не дуже далеко один від одного – так менше часу витратиться на переїзди.

Також при плануванні маршрутних турів складають графік відвідування запланованих у програмі туристичних центрів. Як правило, на кожен із них виділяють 1-3 дні. Це залежить від кількості наявних історичних чи культурних пам'яток та величини туристичного центру. 3 дні зазвичай виділяють тільки на найбільш значущі світові центри пізнавального туризму – Стамбул, Париж, Доха, Лондон, Каїр, Мадрид, Амстердам, Рим [13].

Також варто відзначити, що пізнавальні тури є дуже різноманітним за своєю тематикою: «класичні» історичні, етнографічні та фольклорні екскурсійні тури, театральні, літературні, для занурення в балет чи оперу, музейні, знайомство із живописом, по визначних місцях життя видатних діячів мистецтва чи політики і так далі чи по місцях описаних у літературних творах певного автора – перелік можна продовжувати майже нескінченно.

Програма туру будується залежно від обраної загальної тематики. Втім, найбільш вагому роль у ній відіграють екскурсії та культурні заходи – театри, фестивалі, карнавали, – щоб максимально занурити туриста в атмосферу туристичного центру та задовольнити його жагу до цікавості.

Як правило у такі тури не включають спортивні чи курортні види діяльності, зате планується програма для культурно-пізнавального дозвілля. Це можуть бути виставки, творчі зустрічі, відвідування національних чи традиційних свят (карнавали Бразилії, День взяття Бастилії у Франції, Ліго у Латвії).

Також до програми нерідко додають відвідування ресторанів із дегустацією страв національної кухні, виноробень, броварень.

На стаціонарних же турах часто туристам пропонують лише включений сніданок.

Частина, якій варто приділити особливу увагу – гіді-екскурсоводи, які працюватимуть із туристами. Адже у значній мірі від них залежить те, наскільки туристам вдасться зануритися у пізнаване місто. Екскурсовод має бути досвідченим, гарно орієнтуватися в туристичному центрі та бути обізнаним

щодо його історії – це особлива умова. Хорошим кроком буде додати кілька цікавих фактів, романтичних чи містичних історій, пов’язаних із містом. Також на деяких тематичних екскурсіях варто надати перевагу вузькоспеціалізованим гідам – мистецтво- чи літературознавці, фольклористи.

Трохи інша ситуація із маршрутними турами. День чи пів вільних дня можна передбачити в програмі лише у великих туристичних центрах, де туристи перебуватимуть 2-3 дні. У містах, візит до яких розрахований лише на один день таке «вікно» може бути відсутнє. Втім, знову ж таки все залежить від побудови маршруту, завантаженості програми та кількості пам’яток у місті.

Пізнавальний туризм може мати різноманітні напрямки та служити різноманітним інтересам туристів, «таким як задоволення цікавості до інших людей, їхньої мови та культури; стимулювання інтересу до мистецтва, музики, архітектури чи фольклору; надихаюча турбота про природне середовище, ландшафти, флору та фауну; або поглиблення захоплення культурною спадщиною та історичними місцями. Освітній туризм виходить за рамки цікавості, інтересу чи захоплення конкретною темою, але включає елемент організованого навчання» [14].

Із цією тезою цілком співвідносяться основні цілі пізнавального туризму:

- ознайомлення з досягненнями інших регіонів, країн в техніці, науці чи мистецтві;
- відвідування в інших регіонах чи країнах природних пам’яток, природних комплексів, парків, заповідників;
- відвідування різноманітних історичних місць та споруд, релігійних святинь, захоронень;
- зустріч із представниками екзотичної флори та фауни як у штучно створених умовах, так і в ореолах природнього;
- здійснення туристичної подорожі до районів із нестандартною екологічною ситуацією – уражених внаслідок техногенних катастроф чи незвично чистих.

Головним компонентом туристичного продукту пізнавального туризму є культурна спадщина. До них належать:

- пам'ятки архітектури, скульптури, живопису, археології, історії;
- твори художньої літератури, усної народної творчості, класичної та народної музики;
- предмети народного побуту та одягу;
- традиційне народне ремесло;
- фольклор, звичаї, традиції, свята, релігійні обряди і ритуали;
- національні мови;
- досягнення науки [3].

Отже, пізнавальний туризм є широким поняттям та охоплює багато інтересів туристів: від вивчення навколишнього середовища до стимулювання інтересу до культури та мистецтва. Туризм може бути реалізований за допомогою маршрутних турів або стаціонарних екскурсій по одному двох місцях пам'яток і організовані самостійно, без гіда.

1.2. Діагностика ринку пізнавального туризму

Європа в цілому залишається найбільш відвідуваним регіоном у світі, на який припадає 50% світових туристичних потоків. Статистичні дані туристичних потоків Європи за 2017-2022 роки зображено на рисунку 1.2.

Більше 80% туристів визначило саме культурний та пізнавальний туризм основної ціллю їхньої поїздки у Європу. Тому можна вважати, що пізнавальний туризм є одним з найпривабливіших типів туристичних маршрутів.

На рис. 1.2. можна помітити як змінювались міжнародні туристичні прибуття на території країн ЄС з 2017 по 2022 роки, найбільший показник спостерігається у 2017 році 745 млн осіб, а найменший у 2020 році, це пов'язано із пандемією корона вірусної хвороби, але в наступних роках показники почали збільшуватися знову, у 2021 році – 263 млн осіб, у 2022 – 286 млн осіб.

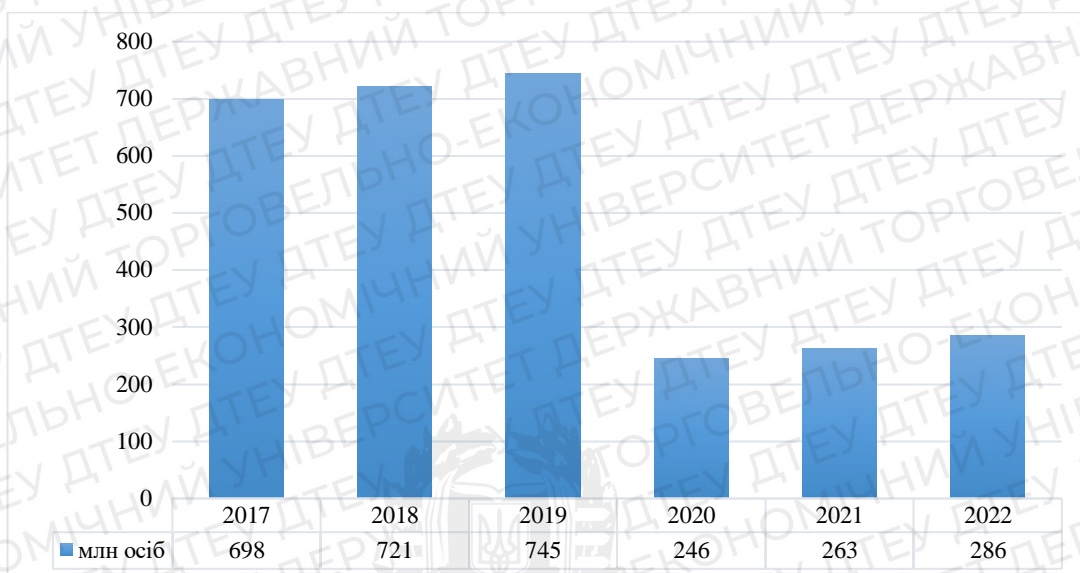

Рис. 1.2. Міжнародні туристичні прибуття на території країн ЄС за 2017-2022 роки

Джерело: [38]

Цінність та унікальність Європейського туристичного простору встановлюється через значну різноманітність національного складу населення відносно культури, традицій, звичаїв, які затребувані в культурно-пізнавальному, зокрема етнічному туризмі. Позитивно впливає на розвиток туризму в країнах Європи рівень освіти і культури, який є вищим, ніж в багатьох інших регіонах світу. Розвитку туризму в країнах Європі сприяють також традиції щодо організації тут більшості міжнародних заходів (конгресів, з'їздів, конференцій, семінарів, фестивалів, спортивних змагань) [38].

Європейські музеї – справжні скарбниці мистецтва. Серед найбільш відомих і відвідуваних:

- Лувр (Париж),
- Національна галерея (Лондон),
- Прадо (Мадрид),
- Національна галерея (Берлін),
- Галерея Уффіці (Флоренція),
- Художньо-історичний музей (Відень).

Щороку в світі з'являються нові музеї, нерідко з вельми екзотичними експонатами. Своєю незвичністю вони приваблюють натовпи туристів: музей картоплі (село Оттерап, Данія), музей саун (містечко Муурума, Фінляндія), музей Нессі (графство Івернесс, Великобританія), музей загадок (Пече, Угорщина), музей сміття (Нью-Джерсі, США), музей чортів (Каунас, Литва), музей мишоловок (Марктобердорф, Німеччина) [4].

Розглянемо найпопулярніші підвиди пізнавального туризму, які розвинені у Європейських країнах (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Види пізнавального туризму у Європі

Назва	Визначення	Країни-лідери
Етнотуризм	ознайомлення учасників з традиціями та культурою різних етносів	Ірландія, Великобританія, Іспанія
Мілітарі туризм	туризм на місцях боїв і історичних битв, відвідання існуючих та історичних військових об'єктів і полігонів, бойових морських кораблів, підводних човнів, катання на військовій техніці, стрільба зі зброї на полігонах і в тирах, участь у військових навчаннях та маневрах, перебування на полігонах в якості глядачів, а також тури на відвідання воєнних концтаборів та в'язниць	Франція, Чехія, Латвія, Німеччина, Фінляндія, Велика Британія, Польща, Швеція.
Кінотуризм	туристичні візити до місця призначення або залучення в результаті демонстрації по телебаченню, відео або кіноекрані	Франція, Велика Британія, Ірландія, Італія

Джерело: Сформовано автором на основі [1, 37]

Серед пропозицій турпродуктів пізнавального туризму на ринку Європи переважають тури в історично-культурні місця або найцікавіші туристичні дестинації.

Наприклад, туристична компанія «EA tours» пропонують тури до Древньої Греції, Риму, Лісабон, Амстердаму та Парижу. Усі вони тривалістю від 9 до 11 днів [34].

Варто зазначити щодо рівня розвитку пізнавального туризму у Америці. Американський регіон, який займає друге місце за прибуттям туристів після Європи, приваблює туристів з усіх країн світу. В'їзний туризм в Америці

розподілений між чотирма регіонами: Північна Америка, острівні держави і території Карибського басейну, Південна Америка і Центральна Америка. лідером серед них звичайно є Північний.

Туристи відвідують Сполучені Штати, щоб побачити чудеса природи, міста, місця визначних подій та заклади розваг. Це великий природо-рекреаційний фонд –Єллоустонський, Йосемітський, Секвойя, Глейшер, Великий каньйон, Колорадо на Заході і Грейт-Смокі-Маунтинс в Аппалачах; відомі-міста мільйонники –Лос-Анджелес, Вашингтон, Сан-Франциско тощо; тисячі всесвітньовідомих центрів відпочинку та багато іншого [30].

1.3. Ресурсний потенціал України для розвитку пізнавального туризму

Сьогодні серед основних напрямів розвитку туризму виділяється культурно-пізнавальний напрям, заснований на розумінні важливої ролі культурно-пізнавальної діяльності, визнанні необхідності створення умов для задоволення культурних потреб. Людина розуміє історію, релігія, традиції, особливості укладу та способу життя (рис. 1.3).

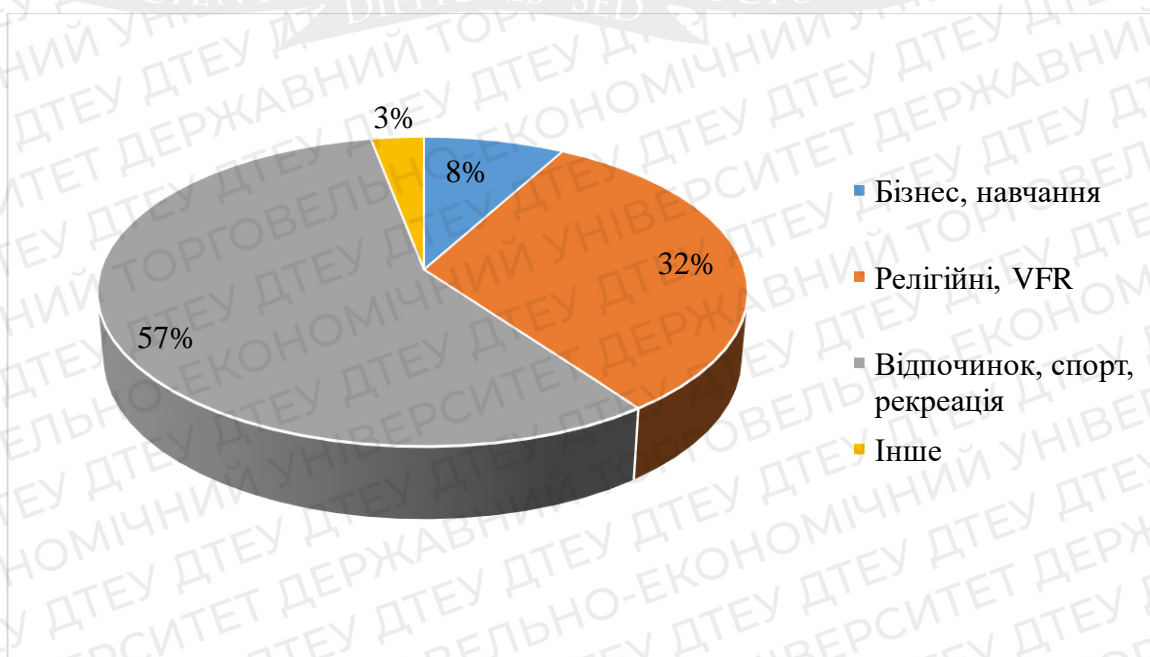

Рис. 1.3. В'їзний туризм України за цілями візиту за 2021 рік (% частка)

Джерело: Складено автором за даними [36]

В умовах сьогодення люди постійно проявляють інтерес до туристичних мандрівок із метою відпочинку та дозвілля. Ілюструють цю тезу дані від Державної служби статистики України, наведені на рисунку 1.4.

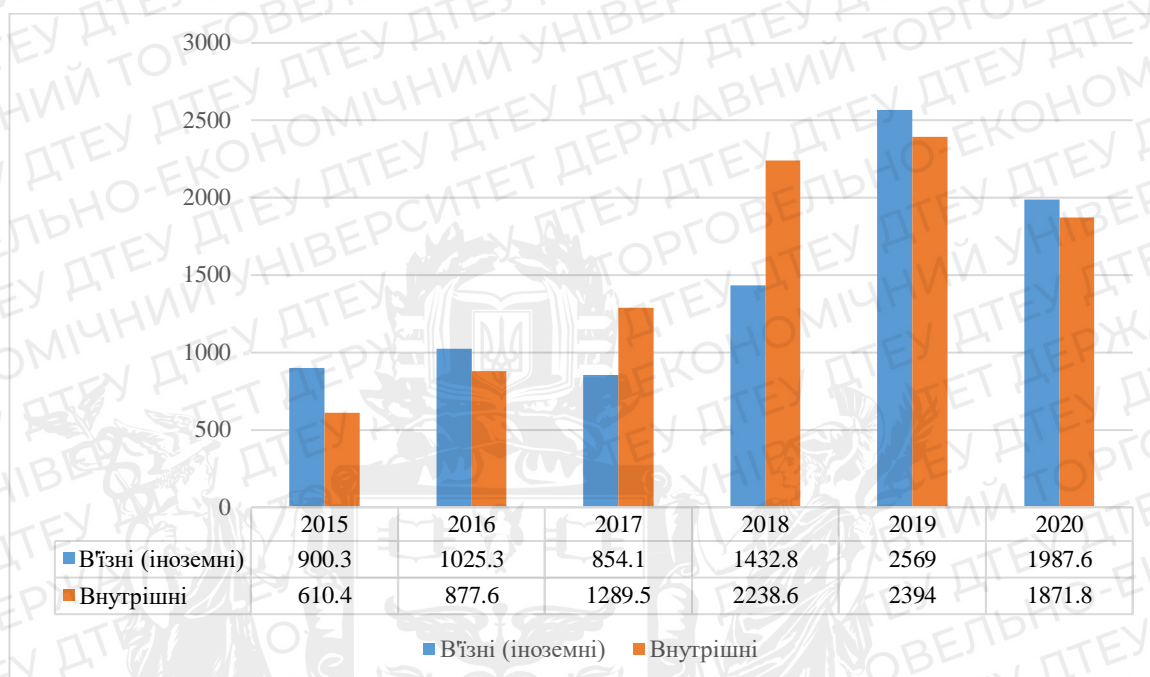

Рис. 1.4. Динаміка кількості туристів, що визначили мету своєї поїздки як відпочинок, дозвілля, тис осіб

Джерело: Складено автором за даними [38]

Україна має значні історико-культурні ресурси, які є об'єктами пізнавального інтересу як громадян України, так й іноземців. Цей вид туризму вважається одним із найперспективніших. Він охоплює музеї, заповідники, театри, виставки, концерти, фестивалі (кіно, музичні, книжкові, фольклорні та інші) тощо [31].

Туристично привабливими є пам'ятки культурної спадщини, а саме археології, історії, архітектури та інші. На території нашої країни зосереджена велика кількість музеїв, театрів, пам'яток археології, історії, монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва. І хоча Закон України «Про туризм» встановлює засади економічної політики і розвитку галузі туризму, раціонального використання туристичних ресурсів, охорони навколишнього середовища, природних ресурсів та об'єктів туристичної

інфраструктури та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України, сьогодні ці пам'ятки залучаються до туристичної галузі безсистемно, а їхня пізнавальна функція зводиться до мінімуму [1].

Найпривабливішим регіоном України безперечно є Західна Україна. Там знаходиться близько 80% усієї частини культурного та природного надбання країни для розвитку пізнавального туризму.

Державний реєстр України нараховує близько 130 тис. пам'яток, із них:

- 57206 – археологічні пам'ятки;
- 51364 – історично-культурні пам'ятки;
- 5926 – пам'ятки монументального мистецтва;
- 16293 – пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва [16] (рис.1.5).

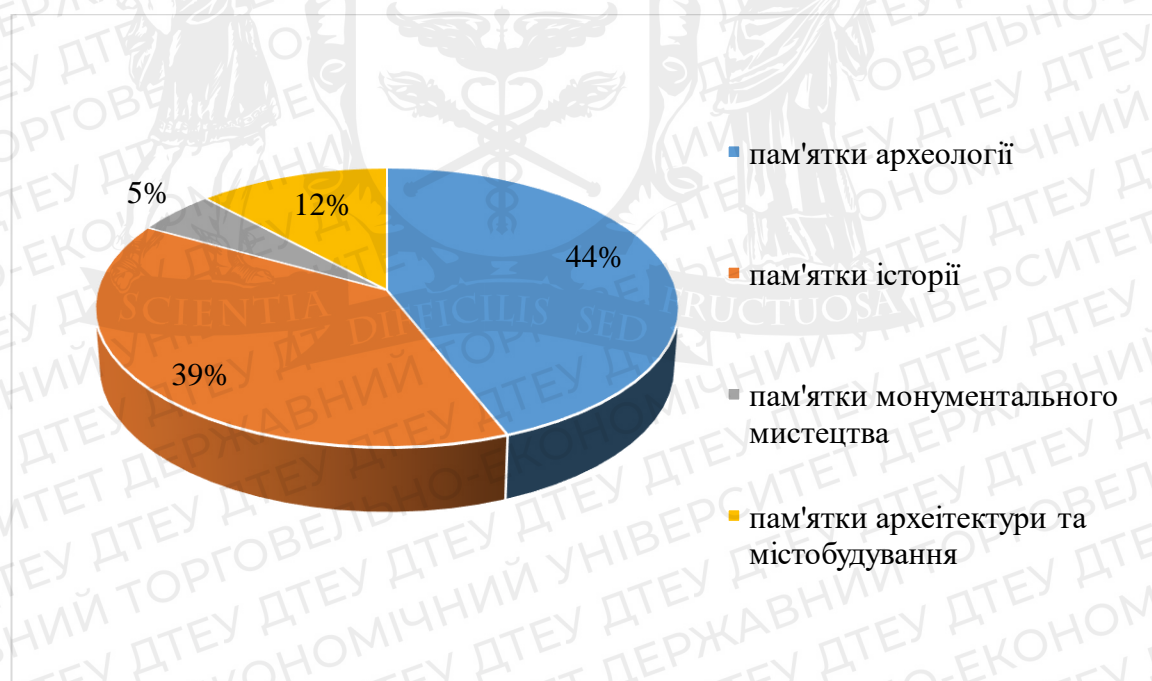

Рис.1.5. Кількість пам'яток на державному обліку в Україні
Джерело: Сформовано автором на основі [17]

Як видно зі статистичних даних, найбільшу частку пам'яток України становлять пам'ятки археології та історії. Це пов'язане з великим історичних

минулим нашої країни, починаючи від заселення давніми племенами і до часів Київської Русі.

Станом на 2020 рік до Списку всесвітньої спадщини входить 6 культурних об'єктів України та 1 природний [39]. Розглянемо їх детальніше.

1. Софійський Собор у Києві. Головна пам'ятка архітектури та монументального мистецтва початку XI століття, що вплинула на дизайн і оздоблення Київської Русі, а згодом і східноєвропейських храмів. Він відображає зміни у візантійських архітектурних традиціях, набуваючи нового значення під впливом місцевого світогляду. У соборі збереглися старовинні інтер'єри та найбільша на той час колекція мозаїки і фресок. Богородиця Оранти – це найбільший збережений образ доби Київської Русі. Він прикрашає головний вівтар собору [33].

2. Києво-Печерська Лавра – це комплекс споруд, що формувалася протягом майже дев'яти століть, демонструючи історичні зміни в архітектурі. Києво-Печерська лавра з давніх часів була і залишається одним із найважливіших центрів християнської культури у світі [33].

3. Історичний центр Львова. Високий замок і Підзамче зберегли оригінальний рельєф і старі будівлі. У центрі міста гармонійно поєднуються сакральні, громадські та житлові будівлі різних етнічних спільнот, що проживають у місті [2].

4. Геодезична дуга Струве. Це мережа опорних геодезичних пунктів, закладених протягом 40 років у XIX ст. астрономом Фрідріхом Вільгельмом Георгом Струве. Через довжину і точність вимірювань її віднесли до найбільших у світі астрономо-геодезичних робіт та 15 липня 2005 року № 1187 було включено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Її довжина 2 820 км. На території України було розміщено 50 пунктів Дуги Струве. Відомо про точне розташування 10 пунктів, але у Список ЮНЕСКО було внесено лише чотири – три на території Хмельниччини та один в Одеській області.

5. Резиденція митрополитів Буковини та Далмації. Архітектурний ансамбль у Чернівцях, збудований у XIX ст. під керівництвом чеського архітектора Йозефа Главки. Резиденція є прекрасним зразком архітектури, дизайну та планування XIX століття. Його еkleктична архітектура поєднує архітектурні та художні елементи різних етнічних груп регіону [33].

6. Херсонес Таврійський. Біля міста Севастополь знаходяться руїни давнього міста-держави Херсонес.

Від початку війни Росії проти України велика кількість об'єктів культури було пошкоджено або повністю зруйновано. Зараз відомо про пошкодження або знищення вже 102 об'єктів культури. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО, наскільки відомо, не постраждали [10].

Отже, Україна має великий ресурсний потенціал для розвитку пізнавального туризму на своїй території. Але процес поширення сповільнюється через ряд причин:

- повномасштабна війна на території;
- економічна та політична нестабільність;
- низький рівень популяризації українського туристичного продукту на ринку ЄС;
- слабе фінансування та інвестування у туристичну сферу;
- незадовільний стан історичних та культурних пам'яток: руйнація, занедбаність тощо;

Після перемоги та реконструкції країни та її об'єктів туризму, Україна зможе стати однією з найпопулярніших туристичних регіонів у Європі, через унікальність та сучасність розвитку.

РОЗДІЛ 2

ПРОЄКТ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРУ ТЕРИТОРІЄЮ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Розроблення маршруту та програми туру

Сумщина знаходиться на північному-сході України. Є прилеглою до кордону. Обласним центром є місто Суми. Площа області – 23, 8 тис. км² та є на 16 місці серед областей України.

Сумська область, разом з Харківською, Донецькою і Луганською входить до Слобожансько-Донбаського туристично-рекреаційного району. Цей район має найнижчий показник по туристичних потоках через тимчасово окуповані території Російською Федерацією. Туристів відлякують військові дії, можливість тероризму та саботажів. Починаючи з 2014 року, усі туристичні та екскурсійні потоки СДТРР почали переходити на Харківську на Сумську область. Але це не сильно підвищує цифри туристичних даних цих областей (додаток А).

За даними Державної служби статистики у 2015 році та 2017 році у Сумській області не було суб'єкти господарювання, які спеціалізуються на наданні екскурсійних послуг. З 2018 року вони почали з'являтися, але число їх не перевищувало 4-5.

Але з початку повномасштабного вторгнення будь які екскурсійні маршрути цими областями були припинені через загрози замінування.

Головними перевагами екскурсійної діяльності в цьому регіоні є невелика кількість туристів, багато територій, де людина ще не вкладала свій внесок та мінеральні джерела.

Через те, що туристи рідше обирають Сумщину для туризму і екскурсій ніж окремі інші території України, тут сформувались дійсно незаймані і природні пам'ятки. Дана область мальовнича, її територією протікає 132 річки, є безліч озер та ставків. Крім того, тут є багато об'єктів природно-заповідного фонду:

- 10 заказників;
- 104 пам'ятки природи;
- 1 національний природний парк;
- 2 ландшафтних парки;
- 26 заповідних урочищ;
- 106 ботанічних заказників [7].

За відсотковим розподілом території та об'єктів природно-заповідного фонду за їх значенням, категоріями та типами у Сумській області маємо такі значення [18] (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Розподіл природно-заповідного фонду Сумської області за категоріями

Категорії об'єктів природно-заповідного фонду	Кількість, од.	Відсоткове значення, %
Природні заповідники	1	0,4
Національні природні парки	2	0,7
Регіональна ландшафтні парки	1	0,4
Пам'ятки природи	104	38,7
Урочища	26	9,7
Ботанічні сади	3	1,1
Дендрологічні парки	4	1,5
Парки садово-паркового мистецтва	22	8,2
Заказники	106	39,4
Разом	269	100

Джерело: сформовано автором

Як видно з опису, на території розташована велика кількість об'єктів культурно-пізнавального характеру, особливо об'єктів історії, серед яких є різні музеї, будинки-музеї, пам'ятники. Тому в даній випускній кваліфікаційній роботі буде розроблено екскурсійну програму, яка включатиме об'єкти історії Сумської області.

У процесі розробки екскурсійної програми виділяють кілька етапів, без яких майбутній туристський продукт не зможе бути створений і надалі реалізований споживачеві туристських послуг. Серед основних етапів такі як:

- а) визначення мети та завдань екскурсійної програми;
- б) вибір теми екскурсійної програми;
- в) відбір екскурсійних об'єктів;
- г) складання маршруту екскурсійної програми (додаток Б);
- д) визначення методичних прийомів проведення екскурсійного маршруту;

Основна інформація туру зображена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна інформація туру

Характеристика туру	
Назва	«Унікальна Сумщина»
Маршрут	Київ-Тростянець-«Образ»-Суми-«Банний яр»-Путівль-Яблунова колонія-Київ
За характером організації	Плановий
За формою організації	Груповий
За терміном та тривалістю	Круглорічний, короткостроковий
Тривалість	3 дні/2 ночі
Вік	18-∞ років
За метою	науковий, дослідницький, пізнавальний
В залежності від способів пересування	Наземний (автобусний, піший)
Клас обслуговування	Другий клас
Кількість людей у групі	10
Загальна протяжність маршруту	952 км
Маршрут	Кільцевий

Джерело: сформовано автором

Проїзд буде здійснюватися на автобусі високого комфорту для дальніх поїздок (додаток В). Окрім того, поділ на основні та додаткові послуги в турі є обов'язковим моментом.

Маршрут туру зображено на рисунку 2.1.

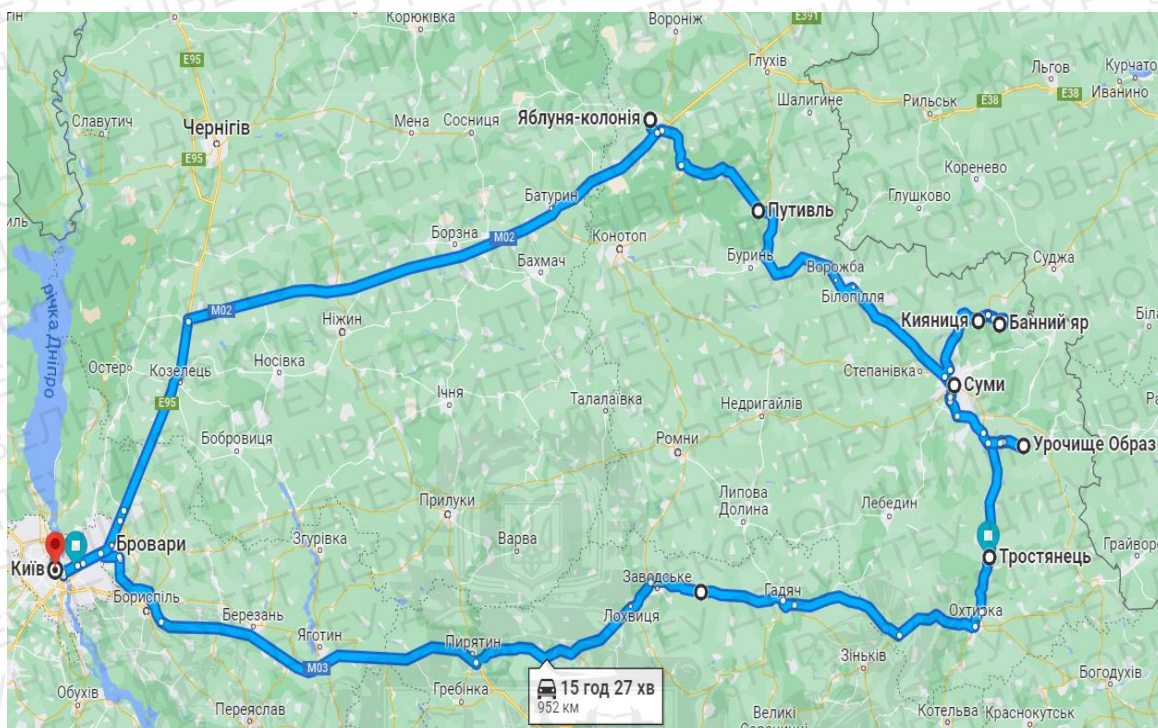

Рис. 2.1. Маршрут туру

Джерело: створено за допомогою Google Maps

Окремим пунктом розробки туру є формування транспортного забезпечення туру. Воно сформовано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Характеристика транспортного забезпечення маршруту

Пункти маршруту	Відстань, км	Транспорт	Час перебування в дорозі
Київ-Тростянець	380	автобус	5 год 31 хв
Тростянець-«Образ»	46	автобус	50 хв
«Образ»-Суми	37	автобус	45 хв
Суми-Кияниця	30,3	автобус	44 хв
Кияниця-«Банний яр»	11,6	автобус	20 хв
«Банний яр»-Путивль	131	автобус	2 год 28 хв
Путивль- «Яблуко-колонія»	53,7	автобус	1 год 5 хв
«Яблуко-колонія»- Київ	265	автобус	3 год 43 хв
Усього	952 км	Усього	15 год 27 хв

Джерело: створено автором

Основним моментом є розробка програми туристичної подорожі. Програма туру «Унікальна Сумщина» зазначена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Програма туру

День 1	8:00 – виїзд з Києва 13:30 – приїзд в місто Тростянець 14:00- початок екскурсії по садибі «Круглий двір» 14:40 – обід 15:30 – виїзд до урочища «Образ» 16:30 – прибуття, екскурсія по території 17:30 – виїзд до міста Суми 18:15 –приїзд, поселення в готель Вільний час, вечера
День 2	8:30 – 9:00 Сніданок в готелі 10:00 –виселення з готелю, виїзд до Кияниці 10:44 – приїзд до маєтку Лещинських, екскурсія 12:00 –виїзд до заказника «Банний яр» 12:20 – прибуття, екскурсія по території 13:40 –14:00 –обід у Кияниці 14:20 –виїзд до Путивля 16:48 –приїзд, поселення в готель Відпочинок, вільний час
День 3	8:30 – 9:00 – Сніданок в готелі, виселення 10:00 –12:00 –екскурсія по місту 13:00-14:00 – обід 14:00- виїзд до Яблуні колонії 15:00- прибуття, екскурсія до яблуні, обхід території 16:00- виїзд до Києва 19:43 – приїзд до Києва

Джерело: сформовано автором

День 1.

Серед унікальних пам'яток туристів приваблює Круглий двір у Тростянці. Будівля має вигляд фортеці, але ніколи оборонних та військових функцій не виконував. Був побудований сином священника Надаржинського. Після переходу палацу до володінь Голіцина, перший був перебудований та зроблений більш витончений. Будівля використовувалась як театр, сарай і навіть стайню. Там жили кріпосні та прислуга князя. У 1864 році по запрошенню князя до палацу прибув тоді ще студент консерваторії Петро Чайковський. Це унікальна на

Україні громадська споруда, яка збереглась до наших часів. Архітектура Круглого двору не має аналогів в Україні серед будівель того часу [6].

Урочище «Образ» є унікальним через цілюще джерело, збагачене магнієм. Сюди приїжджають лікувати тіло і душу з усіх куточків України.

За переказами, відомості про джерело сягають другої половини XVIII століття. Ще в ті часи вода у цій криниці вважалася цілющою, а на її дні знайшли срібну ікону Миколи Чудотворця.

Поруч із каплицею збудували храм, тут проводять богослужіння, хрестять дітлахів та вінчають пари. Це єдиний в області храм, який розташований прямо посеред лісу. Під всередині святині дозволяє проводити хрещення та служби навіть взимку. Для збереження не лише історії про цей об'єкт, а й природи навколо джерела, у 2011 році урочищу надали статус ландшафтного заказника [26].

День 2.

Унікальним експонатом садового будівництва є палац Лещинських у селі Кияниця. Відомий український меценат та цукрозаводчик Харитоненко у 1890 році будує палац і дарує його своїй племінниці Марії Лещинській. Садиба прикрашена витонченою башточкою над парадним під'їздом і декорована колонами. Будівля оточує величезний англійський парк загальною площею 56 га. Тут ростуть понад 70 видів чагарників і дерев.

В радянські часи в палаці діяла музична школа, а після - турбаза всесоюзного значення «Кияниця». На озері поруч можна було поплавати на катамаранах і човнах. У збережених господарських будівлях були їдальні для гостей. Зсередини палац переобладнали з розкішних залів і апартаментів в номери по типу гуртожитки.

Наразі палац перебуває в аварійному стані та потребує капітальної реставрації [20].

Ботанічний заказник «Банний яр» є одним із найбільших в Україні масивів лісу. Заказник займає площу 236 га. Тут були виявлені залишки поселення та

кургани сіверян, датовані VIII-IX століттями н.е. Також тут є архітектурний комплекс, який є залишком хутора українського православного монастиря. Цікавим він є для археологів і істориків тим, що він не схожий на будь-яке інше поселення того часу – XVIII-XIX століть.

День 3.

У Путивлі екскурсія буде проходити через Мовчанський монастир, церкву Миколи Козацького, та Святодухівський монастир. Мовчанський монастир це найвідоміша історична пам'ятка міста. Перші згадки про цю церкву-фортецю відомі за XVI ст. Починаючи з 1592, територію зміцнення стали заселяти монахи, працями яких, всередині шестикутної фортеці, був побудований православний храм на честь Різдва Пресвятої Богородиці. Трохи пізніше проживали тут монахи зайняли всю цитадель. У «смутні часи» з 1598 по 1613 роки, фортеця була резиденцією сина Івана Грозного Лжедмитрія.

У період революцій початку XX століття та приходу радянської влади, руйнування монастиря досягли великих масштабів. Лише у 1990-ті роки завдяки реконструкціям вдалося повернути фортеці її колишній вигляд і пишне оздоблення.

Сьогодні Мовчанський монастир-фортеця- це місце світового паломництва як релігійний центр і пам'ятник культури. Архітектура жіночого монастиря реконструйована в стилі класичного українського бароко, а всередині комплексу тривають відновлювальні роботи [19].

Церква Ніколи Козацького була збудована у 1735-1737 роках на гроші місцевих українських козаків. Спочатку церква була одноповерховою і лише в 1770 році до її західній стороні була прибудована багатоярусна дзвіниця. Не так давно в церкві були закінчені масштабні реставраційні роботи. Вона є прикладом стриманості та одночасно величі архітектурного стилю.

Святодухівський монастир – це комплекс, який складається храму жіночого монастиря, зведеного в 1617-1693 рр, і надбрамної Хрестовоздвиженської церкви-дзвіниці.

Перша писемна згадка про монастир датується 1595 роком. У кінці XVII століття, Петро I посприяв скорішому будівництву собору, через ряд політичних причин, адже тут потім вже було ув'язнено царівну Софію. Саме ця сторінка історії прославила Путивль [25]

«Яблуня-колонія» у місті Кролевець – це унікальне явище природи, яке не можливо зустріти будь-де. Воно являє собою яблуню, у якої закоренились нахилені гілки. Так яблуня змогла закорінити 16 своїх гілок. Перший стовбур уже загинув, але інші, молоді продовжують цвісти й приносити плоди. Яблуню посадив князь Петро Міщерський у 1794 році. З 1998 року «Яблуня-колонія» є пам'ятка природи державного значення [40].

2.2. Заходи просування екологічного туру на ринку країн ЄС

Початковим етапом розробки маркетингової стратегії просування туру є дослідження цільової аудиторії та складання портрету потенційного споживача туру (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз потенційних споживачів турів пізнавального туризму

Демографічний аспект	Стать	Чоловіки, жінки
	Вік, років	18-45
	Національність	полінаціональність
Соціальний аспект	Освіта	повна вища, базова вища
	джерело доходу	фізична або юридична особа
	рівень доходу	середній, вищий за середній
	релігійні переконання	християнство
Географічний аспект	географічний ринок	Західна Європа, Східна Європа, Південна Європа, СДН
	Клімат	помірний, надмірно зволожений

Продовження таблиці 2.5

Психологічний	життєва позиція	«Я+», «Світ +»
	Цінності	Новизна, пізнання, задоволеність, навчання, цікавість, комфорт, інтелект тощо.
	Інтереси	дослідження нових пам'яток історії та природи з метою розширення знань
	образ життя	здоровий спосіб життя

Джерело: Розробка автора

Розглянемо пропозиції екскурсій та турів по Сумщині. Це можуть бути як місцеві тури, так і поїздки на автобусі з Києва, Чернігова чи Харкова.

1. Екскурсія Суми-Кролевець-Глухів-Суми.

Одноденна екскурсія передбачає в собі відвідання головних місць Кролевця та Глухова. У музеї ткацтва можна потрапити на майстер клас від ткачинець. Під час екскурсії туристи можуть побачити такі пам'ятки: «Яблуня-колонія», «Крейдяна криниця» та «Сім джерел».

Протяжність –368 км [32].

2. Екскурсія Харків-Охтирка-Тростянець-Харків.

У ході поїздки туристи зможуть побачити Покровський храм та Палац Голиціна в Охтирці. У Тростянці зможуть побувати на унікальному об'єкті України - Круглому дворі.

Протяжність –260 км [23].

3. Екскурсія Суми- Тростянець-Суми.

Містить поїздки до дендропарку «Нескучне», Круглого двору та Музею шоколаду.

Протяжність –115 км [27].

4. Екскурсія Суми- м. Середина-Буда- с. Стара Гута –Суми.

Це екскурсія до національного природного парку «Деснянсько-Старогутський», який вражає своєю красою та самобутністю. Він простягається

по всьому Прип'ятсько-Деснянському Поліссі, тому екскурсія передбачає пересування по деяких точках парку. У ході екскурсії можна побачити унікальну природу, тварин, річку Десну.

Протяжність –533 км [28].

Туристична діяльність на Сумщині має досить високі перспективи розвитку, але через досліджувані проблеми її розвиток досить повільний і слабкий.

Для вирішення цих проблем пропонуються наступні кроки:

- Проведення ремонту доріг за рахунок коштів територіальних громад, шляхом викупу тендерів.
- Пошук нових каналів фінансування, виконання умов для фінансування.
- Розширення рекламних баз, через Інтернет, веб-сайти, розсилку, буклети тощо.
- Проведення косметичного або капітального ремонту пам'яток.
- Проводити планові оцінювання та навчання кадрів екскурсійних організацій, при прийнятті на роботу посилити вимоги до кандидатів.

Маркетингова стратегія просування туру може включати в себе безліч інструментів. Розглянемо найпопулярніші з них більш детально.

Наприклад, public relations заходи. На сьогодні розвиток та дослідження такого інструменту є на слабо розвиненому рівні серед нерозвинених країн, хоча це досить сильний і ефективний метод реклами.

Інтернет-реклама може включати будь-який тип реклами, основним каналом розповсюдження якої є Інтернет. Така реклама має більше переваг, ніж традиційні канали комунікації, і входить до складу всіх елементів маркетингового комунікаційного комплексу. До основних переваг Інтернет-реклами можна віднести можливість охоплення будь-якої цільової аудиторії, різноманітність форматів реклами та її відносно невисоку вартість.

До інших рекламних заходів можуть відноситись:

1. Біл-борд. Один із ключових рекламних носіїв зовнішньої реклами. На біл-борді буде зображено логотип компанії, слоган рекламної кампанії, адреса та звичайно зображення нового туристичного продукту.

2. Сіті-лайт, також носій зовнішньої реклами.

3. Друкована реклама в журналі.

4. Відеоролик. Він буде представлений на сайті та на YouTube каналі підприємства.

5. Роздача листівок. Один із видів друкованої реклами – листівки. Листівка інформативного характеру.

В результаті проведення таких рекламних заходів, підприємство значно підвищить конкурентоспроможність своєї діяльності та значно прорекламує новий туристичний продукт. Наступним етапом медіа планування є визначення медіа показників, які розраховані в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Розрахунок медіа показників рекламної кампанії

Медіа носії Медіа показники	Біл-борд (2)	Сіті-лайт	Друкована реклама в журналі	Відеоролик на сайті	Листівки
GRP, тис., осіб.	1 000	29	17	19	6
TRP, тис., осіб.	500	15	8	14	10
TRP, %	50	50	50	93	66
Reach, тис., осіб.	300	10	8	13	8
Reach, %	53	69	40	98	65
Reach 1+, тис., осіб.	200	8	7	10	5
Reach 1+, %	60	80	70	76	62
Frequency	3	3	2,5	1,15	1,8
Effective frequency	6	3,75	2,8	1,5	3

Джерело: розроблено автором

Медіа показники:

GRP (gross rating point) – сумарний рейтинг рекламного носія.

TRP (target rating point) – GRP, розрахований для певної цільової аудиторії.

Reach – кількість людей, які хоча б раз мали контакт з рекламним носієм.

Reach 1+ – кількість людей, які зустрічалися з рекламним носієм більше одного разу.

Frequency – середня кількість контактів з рекламним носієм.

Effective frequency – необхідна (бажана) кількість контактів з рекламним носієм для досягнення поставленого результату.

Отже, розраховані вище показники медіа-планування, дають нам змогу передбачити наскільки запропонована рекламна кампанія є ефективною та яку кількість аудиторії буде задіяно під впливом запланованої рекламної кампанії.

Варто розробити медіа-план просування туру. Для цього випадку результати зображено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Медіа-план просування туру

Рекламні носії	квартали 2023 року			
	I	II	III	IV
Public relations		x		x
Просування на сайті	x	x	x	x
Розсилка	x	x	x	x
Біл-борд	x	x	x	x
Сіті-лайт	x	x	x	x
Відеоролик на сайті готелю	x	x	x	x
Друкована реклама в журналі	x	x	x	x
Листівка	x	-	x	-

Джерело: сформовано автором

Медіа-план включає в себе застосування рекламних носіїв з відповідною періодичністю за кварталами. Наприклад, використання такого інструменту як просування на сайті та розсилка на месенджери та електронну пошту має

постійних характер та не вимагає великого залучення коштів. Але разом з тим і ефективність від їх роботи менша.

Такі інструменти як public relations та SMM, буде проводитись почергово через квартал. Їх ефективність залучення не вимагає використання на постійній основі.

Інші рекламні засоби будуть застосовуватись одночасно, окрім листівок, тому що вони менш ефективні і роздавати їх впродовж всієї рекламної кампанії було б недоречно.

2.3. Економічне обґрунтування туру

Розрахуємо собівартість туру для однієї людини та для 10 за окремими групами (табл. 2.8). Найбільшу частину вартості туру будуть займати – проживання в готелі та страхування екскурсантів, що є обов'язковим.

Таблиця 2.8

Розрахунок вартості туру «Унікальна Сумщина»

Найменування послуги	Розрахунок на 1 осіб/ 3 днів, сума		Розрахунок на 10 осіб/ 3 днів, сума	
	Грн	євро	грн	євро
Проживання в готелі	2029	52,9	20 290	529
Страхування	800	20,7	8 000	207
Заробітна плата гіда	350	9,1	3 500	91
Проїзд	750	19,4	7 500	194
Додаткові послуги, вхідні квитки	300	7,8	3 000	78
Реклама	200	5,18	2 000	51,8
Всього	4 429	115,4	44 290	1154

Джерело: Складено автором

Щоб визначити кінцеву вартість туру варто враховувати норму прибутку, комісії турагентств розрахунки подано у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Розрахунок ціни туру на 1 особу

Показники	Сума,	
	грн	євро
Собівартість	4 429	115,4
Норма прибутку (20 %)	885,8	23
Сума собівартості й норми прибутку	5315	138
Фіксована комісія туристським агентам (7%)	310	8
Кінцева ціна туру	5 625	146,6

Джерело: Складено автором

Кінцева ціна туру розраховується за такою формулою (2.1):

$$\text{Цкін.} = C + (C * \text{Нпр.}) + (C * \text{Фком}), \quad (2.1)$$

де Цкін. – кінцева ціна реалізації туру;

C – собівартість туру;

Нпр. – норма прибутку;

Фком. – фіксована комісія туристським агентам.

Норма прибутку для туристичних організацій становить 20%, її величина коригується з урахуванням попиту, пропозицій і рівня конкуренції на ринку туристичних послуг.

Ставка фіксованої комісії туристичних агентств ставиться 7%.

$$\text{Цкін.} = 4429 + (4429 * 20\%) + (7\% * 4429) = 5625 \text{ грн}$$

Кінцева вартість туру буде складати 5 625 грн або 146,6 євро.

Вартість у Євро була розрахована по курсу НБУ станом на 16 лютого 2022 року (39,12 грн за 1 Євро).

У вартість туру входять:

- Проїзд автобусом єврокласу;

- Супровід керівником групи;
- Проживання у готелях;
- Харчування – сніданки у готелі;
- Оглядові екскурсії по пунктах туру;
- Страхування.

У вартість туру не входять:

- Особисті витрати;
- Додаткове харчування.

Опишемо детальніше заклади проживання під час туру (табл.2.10).

Таблиця 2.10

Характеристика закладів розміщення туру

Назва	Розташування	Час перебування	Ціна, грн
Reikartz Sumy	місто Суми	одна доба	1 410 + податків та збори - 34
Готель "Монастирський"	м. Путивль	одна доба	468+ податки і збори - 47 + сніданок 70
Усього, грн			2029

Джерело: складено автором

Щоб визначити економічну ефективність пропонованого тур продукту, необхідно виконати SWOT-аналіз. Він дає можливість оцінити фактичне становище і стратегічні перспективи тур продукту, що розробляється, його сильних і слабких сторін, ринкових можливостей і факторів ризику (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

SWOT-аналіз пізнавального туру «Унікальна Сумщина»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. наявність великої кількості туристичних ресурсів для розвитку пізнавального туризму;	1. нестача кваліфікованих спеціалістів туристичної промисловості;
	2. наявність слабкої готельної інфраструктури;

Продовження табл. 2.11

	3. наявність слабкої інфраструктури закладів харчування;
Можливості	Загрози
1. можливість розвитку різноманітних видів туризму;	1. криза пов'язана із війною, COVID-19;
2. можливість розвитку туристичної інфраструктури за рахунок залучення	2. конкуренти;
3. інвестицій;	3. знищення пам'яток обстрілами та військовими діями;
4. підвищення привабливості країни з урахуванням стабільної маркетингової політики території.	4. недосконале нормативно-правової бази;
	5. зменшення потоку туристів;
	6. низький попит на в'їзний тур.

Джерело: сформовано автором

SWOT-аналіз показує, що розроблений тур має малу кількість сильних сторін та велику кількість слабких сторін. Найголовнішою слабкою стороною туру є відсутність туристичної інфраструктури на маршрутах. Але це можливо виправити через залучення інвестицій та проведення ефективних маркетингових стратегій.

Щоб тур продукт продавався, потрібно зацікавити потенційних споживачів, привернути їхню увагу, викликати бажання в них купити даний продукт. Наступним кроком є визначення надходжень та прибутку від реалізації туру помісячно, що й зображено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Зведений план доходів та витрат в межах року

Показники	Місяці					За рік, ціна грн
	Січень- лютий	Березень- травень	Червень- серпень	Вересень- листопад	Грудень	
Кількість турів (10 осіб група)	4	9	12	9	2	36 турів

Продовження табл. 2.12

Дохід	225000	506250	675000	506250	112500	2025000
Чистий дохід	270000	421875	810000	421875	135000	2058750
Витрати	177160	398610	531480	398610	88580	4083750
Прибуток до оподаткування	92840	23265	278520	23265	46420	464310
Податок на прибуток	16711,2	4187,7	50133,6	4187,7	8355,6	83575,8
Чистий прибуток	57096,6	19077,3	228386,4	19077,3	38064,4	547885,8
Рентабельність проекту, %						26,6

Джерело: складено автором

Як зазначено в таблиці 2.12, загалом протягом року заплановано до реалізації 36 турів (10 осіб група), дохід протягом року становить 2025000 грн, чистий дохід 2058750 грн, витрати 4083750 грн, прибуток до оподаткування 464310 грн, податок на прибуток 83575,8 грн, чистий прибуток 547885,8 грн та рентабельність проекту становить 26,6 %, отже даний проект є ефективним.

ВИСНОВКИ

1. Термін «пізнавальний туризм» уперше було вжито офіційно у 1982 році в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики.
2. Єдиного визначення поняття «пізнавальний туризм», як і єдиного підходу до класифікації видів туризму досі не існує.
3. Пізнавальний туризм – це тимчасовий виїзд громадян із постійного місця проживання з метою знайомства з культурою та її пізнанням. Це духовне присвоєння особистістю у справжності багатств та культури місцевості через подорожі та екскурсії шляхом ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними та релігійними цінностями країни.
4. Пізнавальний туризм за своєю природою не обмежується певними географічними кордонами – він є дуже різноманітним та різноплановим. Продукт пізнавального туризму може розроблятися як в межах однієї країни – навіть тієї, де турист постійно проживає, так і з розрахунком на ознайомлення із кількома країнами чи континентами в рамках одного туру.
5. В цілому, виділяють два основних різновиди пізнавальних турів: стаціонарні та маршрутні. Стаціонарні тури передбачають організацію туру в рамках одного міста чи туристичного центру. Вони, як правило, спрямовані на якнайбільш детальне вивчення пам'яток та історичної ретроспективи певного туристичного центру. Це може бути велике місто чи центр територіального об'єднання. Маршрутні тури розраховані на відвідування декількох туристичних місць за заздалегідь затвердженим маршрутом.
6. Європа в цілому залишається найбільш відвідуваним регіоном у світі, на який припадає 50% світових туристичних потоків. Статистичні дані туристичних потоків Європи за 2017-2022 роки було проаналізовано.
7. Більше 80% туристів визначило саме культурний та пізнавальний туризм основною ціллю їхньої поїздки у Європу.

8. Серед пропозицій турпродуктів пізнавального туризму на ринку Європи переважають тури в історично-культурні місця або найцікавіші туристичні destinations.

9. Україна має значні історико-культурні ресурси, які є об'єктами пізнавального інтересу як громадян України, так й іноземців. Цей вид туризму вважається одним із найперспективніших. Він охоплює музеї, заповідники, театри, виставки, концерти, фестивалі (кіно, музичні, книжкові, фольклорні та інші) тощо.

10. Найпривабливішим регіоном України безперечно є Західна Україна. Там знаходиться близько 80% усієї частини культурного та природного надбання країни для розвитку пізнавального туризму.

11. Державний реєстр України нараховує близько 130 тис. пам'яток, із них:

- 57206 – археологічні пам'ятки;
- 51364 – історично-культурні пам'ятки;
- 5926 – пам'ятки монументального мистецтва;
- 16293 – пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва.

12. Сумська область, разом з Харківською, Донецькою і Луганською входить до Слобожансько-Донбаського туристично-рекреаційного району.

13. За даними Державної служби статистики у 2015 році та 2017 році у Сумській області не було суб'єкти господарювання, які спеціалізуються на наданні екскурсійних послуг. З 2018 року вони почали з'являтися, але число їх не перевищувало 4-5.

14. У роботі було розроблено тур пізнавального туризму по Сумській області. Його тривалість складає 3 дні, протяжність маршруту – 952 км та виглядає так: Київ-Тростянець-«Образ»-Суми-«Банний яр»-Путівль-Яблунова колонія-Київ.

15. Маркетингова стратегія просування туру може включати в себе безліч інструментів.

16. Кінцева вартість туру буде складати 5 625 грн або 146,6 євро.

17. SWOT-аналіз показує, що розроблений тур має малу кількість сильних сторін та велику кількість слабких сторін. Найголовнішою слабкою стороною туру є відсутність туристичної інфраструктури на маршрутах. Але це можливо виправити через залучення інвестицій та проведення ефективних маркетингових стратегій.

18. Щоб тур продукт продавався, потрібно зацікавити потенційних споживачів, привернути їхню увагу, викликати бажання в них купити даний продукт.

19. Протягом року заплановано до реалізації 36 турів (10 осіб група), рентабельність проєкту становить 26,6 %, отже даний проєкт є ефективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/>
2. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України / Л.Д. Божко // Культура України. – 2011. – Випуск 32.
3. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг : навч. посіб. / В.В. Величко. – Харків : Харківський нац. ун-т міського госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2013. – 202 с.
4. Гуслистий О.С. Культурно-пізнавальний туризм у світі. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання»: 22-23 березня 2018 року, м. Черкаси: Черкас. держ. технол. ун-т. – Т. 2. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. – С. 729-731.
5. Дутчак С.В. Деякі аспекти виділення сегментів спеціалізованого туризму та їх стан на території Чернівецької області / С.В. Дутчак, М.В. Дутчак // Туристсько-краєзнавчі дослідження.– 1999.– Вип. 2.– С. 123–136.
6. Коротун, А. Круглий Двір як одна із значних архітектурних споруд Сумщини [Текст] / А. Коротун ; наук. кер. С.І. Дегтярьов // Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18 квітня 2016 р.: у 2-х ч. / Ред.кол.: В.М. Власенко, С.І. Дегтярьов, Р. Камберова та ін. - Суми : СумДУ, 2016. - Ч.2. - С. 95-99.
7. Корнус А. О., Туристичні ресурси Сумської області та оптимізація шкільної туристської роботи. // Педагогічна Сумщина. – 2009. - №2 – С. 16-21.
8. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг / О. О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2006. – 436 с

9. Мельниченко С. Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку : матеріали доп. Міжнар. наук.– практ. конф. (Київ, 23–24 жовт. 2014 р.).– Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014.– 418 с.
10. Паньків Н. Організація культурно-пізнавального туризму. Сучасний стан та тенденції розвитку в Україні / Паньків Н, В. Сагайдак. // Економічні науки. – 2022. – №5. – С. 58–71.
11. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва / П.Р. Пуцентейло.– Київ : Центр учбової літератури, 2007.– 344 с.
12. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму / Ф.Ф. Шандор, М.П. Кляп.– Київ : Знання, 2013.– 334 с.
13. Федорченко В.К. Туристський словник-довідник / В.К. Федорченко, І.М. Мініч.– Київ: Дніпро, 2000.– 155 с.
14. Brent W. Ritchie Managing educational tourism / Brent W. Ritchie, Neil Carr, Christopher P. Cooper. – London:Cromwell Rpress, 2003. – 260 p.
15. Банний яр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sumy.sm.gov.ua/index.php/ru/gumanitarna-politika/sumskij-rajon-turistichnij/13583-bannij-yar>
16. Головне управління статистики у м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/>
17. Державне агентство України з туризму та курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tourism.gov.ua>
18. Екологічний паспорт Сумської області. Станом на 01.01.2018. – Суми : [б. в.], 2018. – 130 с.
19. Мовчанський монастир-фортеця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/66021_molchansky-monastery.htm
20. Палац Лещинських, Кияниця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/71254_dvorec-leschinskih-kiyanica.htm (дата звернення: 23.09.2022)

21. Палац Голіцина в Тростянці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukraine-is.com/uk/palac-gol-cina-v-trostyanc/>
22. Пізнавальний туризм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poznayka.org/s43076t1.html>
23. Растреллі, шоколад і таємниці Круглого двору (тур з Харкова) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua.igotoworld.com/ua/tour/10490_rastrelli-shokolad-i-tajemnici-kruglogo-dvoru-tur-z-harkova.htm
24. Рябоконт О. Екотопоніми сумської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_47.pdf
25. Святодухівський монастир. Путивль. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ebk.net.ua/Book/ts_d_u/m_u/part/16.htm
26. Тут лікують і тіло, і душу: Унікальне урочище Образ на Сумщині. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://debaty.sumy.ua/publication/tut-likuyut-i-tilo-i-dushu-unikalne-urochishhe-obraz-na-sumshhini>
27. Туристично-екскурсійний проєкт «В Сумах не сумують». Екскурсія Тростянець та Нескучанський дендропарк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://welcome.sumy.ua/shokoladniy-trostryanets-ta-neskuchanskij-dendropark/>
28. Туристично-екскурсійний проєкт «В Сумах не сумують». Екскурсія Поліські пригоди на Півночі Сумщини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://welcome.sumy.ua/poliski-prigodi-na-pivnochi-sumshhini/>
29. Туристичні ресурси країн Центральної Європи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_364778_turistichni-resursi-kranoi-yevropi.html
30. Туризм в США. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/usa/254-usatur>

31. Туризм в Україні. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://vue.gov.ua/>

32. Туристично-екскурсійний проєкт «В Сумах не сумують». Екскурсія Остання гетьманська столиця та її околиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://welcome.sumy.ua/ostannya-getmanska-stolitsya-ta-yiyi-okolitsi/>

33. Які об'єкти охороняє ЮНЕСКО в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrainer.net/unesko-v-ukraini/>

34. EA Tours. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://eatours.com/>

35. Forwardkeys. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forwardkeys.com/2021-in-review-the-top-8-travel-trends/>

36. International Tourism Highlights. UNWTO. 2021 Edition. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unwto.org/2021-a-year-in-review>

37. Quantifying Film and Television Tourism in England. Report for Creative England in association with Visit England by Olsberg. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://applications.creativeengland.co.uk/assets/publicresource/140.pdf>

38. Statista. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <https://www.statista.com/>

39. UNWTO World Tourism Barometr [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mkt.unwto.org/barometer>.

40. 7 природних чудес Сумщини. Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sodbblog.wordpress.com/category/7-природних-чудес-сумщини/>

41. Мапа Сумської області. Кордони області, межі районів на карті | UA Maps | Усі карти України в одному місці. UA Maps | Мапа України. Всі карти України в одному місці, автомобільні, топографічні, географічні, GPS карти та інші карти України скачати безкоштовно. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua-maps.com/map-30/>

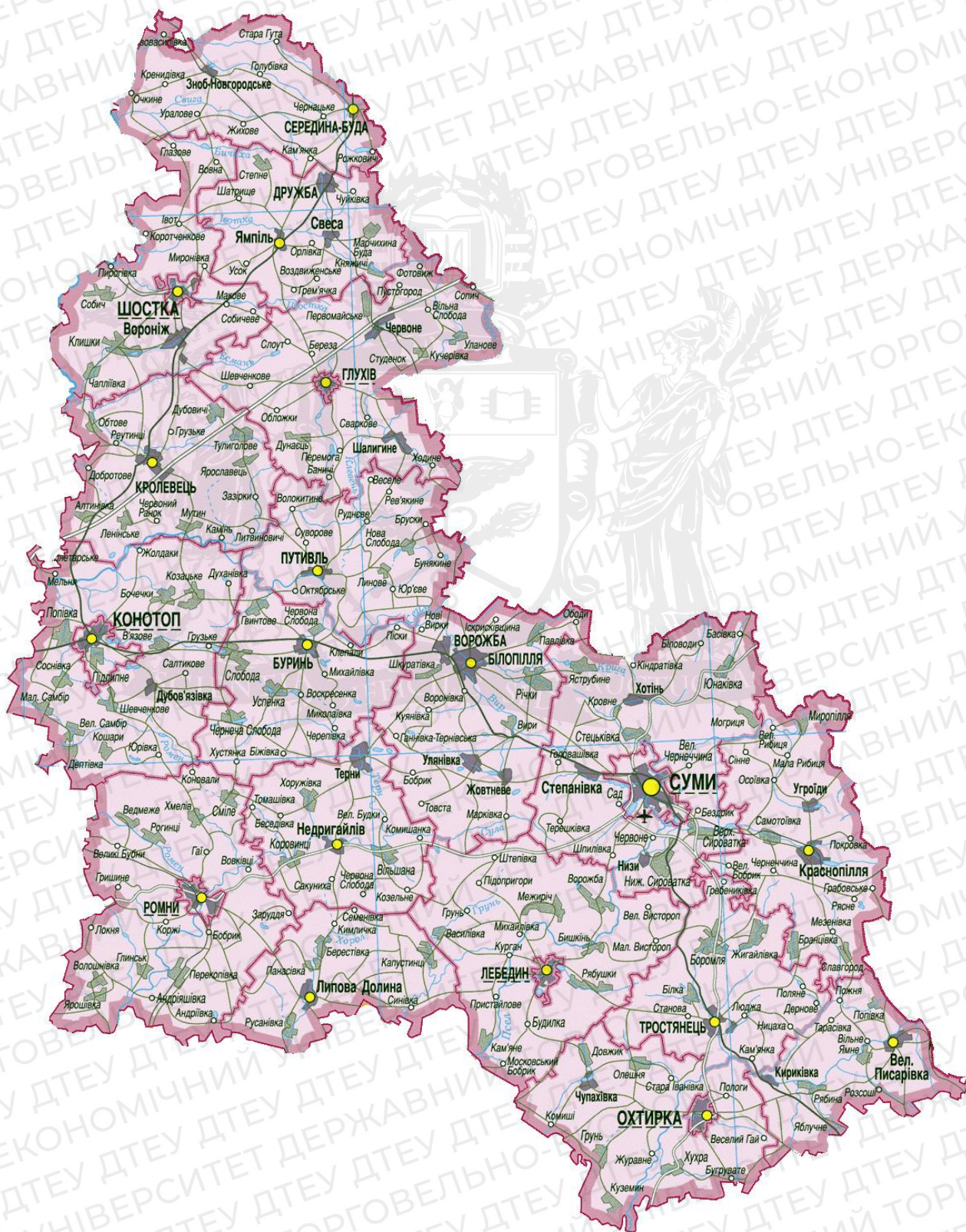
42. Оренда мікроавтобуса на 15 осіб із водієм по Києву та Україні – OrderBus. Пасажи́рські перевезення по Києву та Україні. Приватна компанія - OrderBus. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.orderbus.com.ua/orenda-sprinter3.html>

ДОДАТКИ

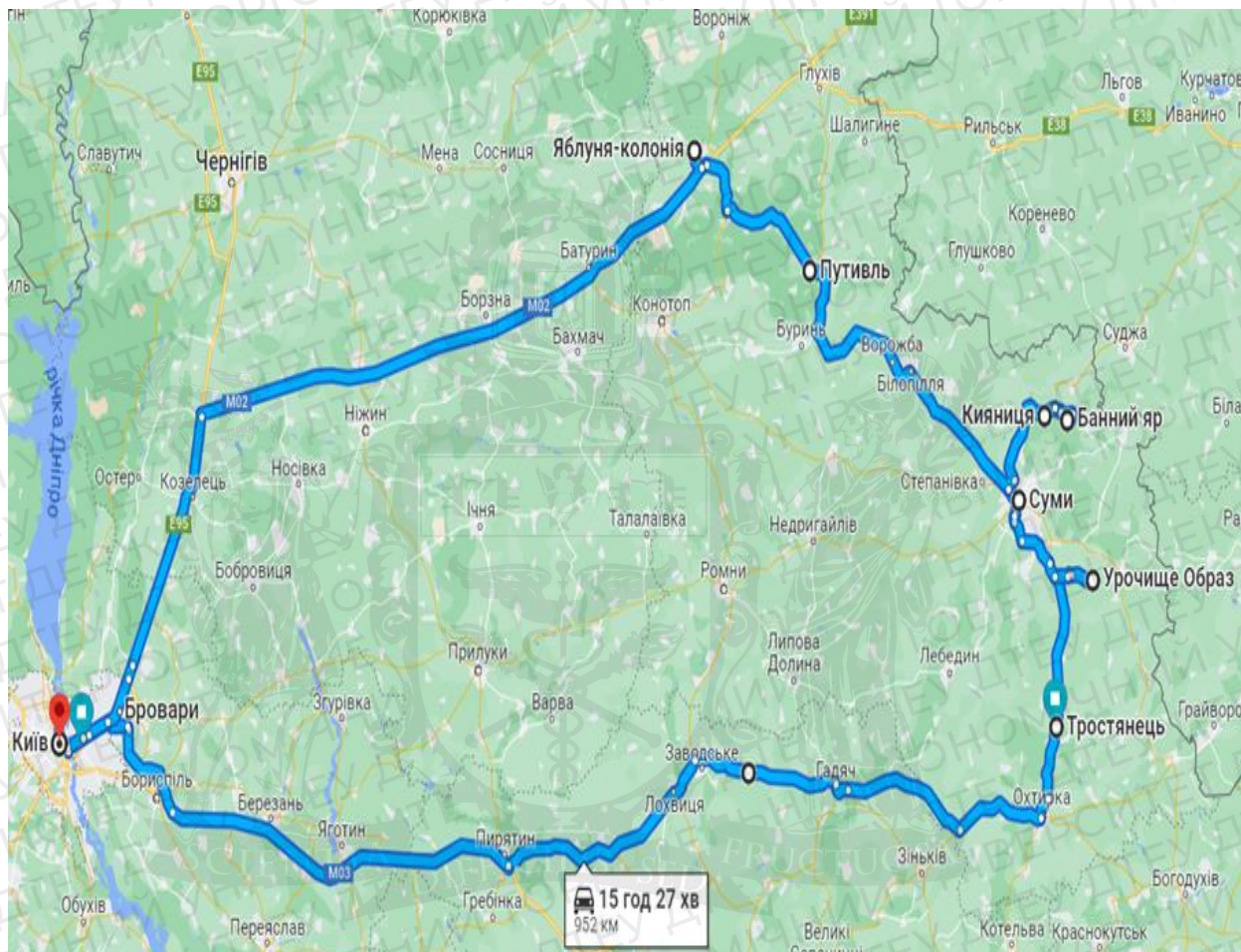
Додаток А

Карта Сумської області

Джерело: складено автором за даними [41]

Маршрут туру

Джерело: створено за допомогою Google Maps

Автобус для перевезення туристів під час туру

Джерело: складено автором за даними [42]